

N:o 9.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 24 februari 1900.
— — — — Andra Kammaren den 27 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af justitieombudsmannens framställning om åtgärder för åstadkommande af en förbättrad lagskipning i vissa skuldfordringsmål.

(Lagutskottets utlåtande n:o 8.)

Till Konungen.

Uti sin till innevarande års Riksdag afgifna embetsberättelse har justitieombudsmannen upptagit frågan om åstadkommande af lagbestämmelser, hvarigenom för skuldfordringsmål, i hvilka skriftligt fordringsbevis ej åberopades, kunde beredas en ändamålsenligare lagskipning än som vore förenlig med den i allmänhet tillämpade uppfattning af svarandens utevaror i sådana mål.

Efter att hafva redogjort för, huru berörda uppfattning, på grund af hvilken domstolarne i regel ej meddela s. k. tredskodomar i de skuldfordringsmål, hvori skriftligt fordringsbevis ej åberopas, utvecklats sig, samt de olägenheter, som enligt justitieombudsmannens mening med denna uppfattning vore förenade, anför justitieombudsmannen, hurusom ifrågavarande praxis dock icke följdes öfver hela landet. Åtminstone några domstolar finnes, som utan hinder af svarandens uteblifvande genom tredskodomar bifölle jemväl på räkning grundade fordringsanspråk. För så vidt justitieombudsmannen hade kännedom om berörda afvikande praxis, gälde vid tillämpningen deraf i allmänhet, att den åberopade räkningen måste vara

jemte stämningen tillstäld svaranden, samt att räkningen måste vara noga specificerad. De räkningar, som vanligast förekomme, vore naturligtvis handelsräkningar, men ansåge man sig oförhindrad att på enahanda sätt bedöma äfven andra fordringsanspråk, t. ex. sådana som grundades på räkning öfver verstäldt arbete. Dock syntes man ej bevilja tredskodom beträffande fordringar af alla slag, sålunda t. ex. ej i fråga om försträckning utan fordringsbevis. Vid meddelandet af dessa tredskodomar utginge ifrågavarande domstolar från erfarenhetens vittnesbörd om betydelsen af svarandens uteblifvande, och ett kriterium för den materiella rättigheten af dessa domstolars praxis funnes i det faktum, att tredskodomarne ytterst sällan öfverklagades, vare sig efter vad eller medelst anställande af återvinningstalan.

Vid en stadsdomstol sades man förfara på ett sätt, som något afveke från sistnämnda domstolars praxis. Om svaranden uteblefve, efter det han fått behörig del af både stämningen och den till stöd för krafvet åberopade räkningen, uppskötes vid denna domstol målet på en vecka med föreläggande för svaranden att komma tillstädes, vid äfventyr att målet, oberoende af hans uteblifvande, afgjordes, hvarefter, om svaranden jemväl andra gången uteblefve, käromålet då bifölles.

Ville nn lagstiftaren råda bot på de brister, som i förevarande hänseende vidlådde domstolarnes vanliga praxis, vore han dervid i den förmånliga ställning, att han kunde på förhand bedöma verkningarne af den nya lagstiftning, som vore af nöden. Den allmänna riktning, hvori lagändringen borde gå, torde nemligen vara rätt angifven genom den praxis, hvilken utbildat sig vid de domstolar, som under vissa förutsättningar tredskovis bifölle fordringsanspråk enligt räkning. Någon olägenhet af denna praxis hade ej försports, och den syntes vara grundad på ett teoretiskt riktigt bedömande utaf innebörden af svarandens uteblifvande och underlåtenhet att afgifva förklaring i saken. Samma praxis vore ock till uppenbar fördel icke blott och i främsta rummet för borgenärerna, utan jemväl och i ej ringa mån för gäldenärerna.

De skuldfordringsmål, hvilkas handläggning genom den ifrågasatta lagstifningen skulle närmare regleras, utgjorde en så betydlig anpart af hela antalet vid domstolarne anhängiga tvistemål, och en effektiv rättsskipning i dessa mål vore för den allmänna rörelsen af så stor vikt, att man syntes med rätta kunna påyrka, att frågan härom blefve pröfvad särskildt för sig, utan att göras mera beroende af andra närstående, till rättegångsväsendet hörande frågor, än alldeles nödvändigt vore. Det torde

sålunda väl låta sig göra att genom lag ordna ifrågavarande förhållanden, utan att rättegångsbalkens stadganden om bevisning därför behöfde undergå en fullständig revision. Hvad som för ändamålets vinnande behöfdes torde hufvudsakligen vara lagbestämmelser, så affattade att domaren deraf föranleddes att i skuldfordringsmål betrakta svarandens uteblifvande vid första rättegångstillfället och hans underlåtenhet att dervid genmäla kärandens sakuppgifter såsom ett godkännande af krafvet, derest icke omständigheterna vore af beskaffenhet att verka en annan uppfattning. Emellertid torde konsekvensen fordra, att berörda stadganden blefve allmängiltiga, så att de komme att afse tvistemål i allmänhet. Från nya lagberedningens betänkande angående rättegångsväsendets ombildning kunde hemtas ledning vid affattandet af dylika lagbestämmelser.

I likhet med justitieombudsmannen finner Riksdagen det vara synnerligen önskvärdt och af behovet påkalladt, att åtgärder vidtagas för att i sådana skuldfordringsmål, i hvilka skriftligt fordringsbevis ej åberopas bereda en snabbare och i öfrigt mera tillfredsställande lagskipning än under nuvarande förhållanden i allmänhet eger rum. Så som bestämmelserna i 12 kap. 3 § rättegångsbalken af våra flesta domstolar tillämpas, vållas i dylika mål genom svarandens uteblifvande oftast uppskof i rättegången, enär käranden ej anses kunna i svarandens frånvaro, utan att med fullständig bevisning styrka sin talan, ernå bifall till densamma. Alla skuldfordringsmål, i hvilka skriftligt fordringsbevis ej åberopas och i hvilka med hänsyn till den öfriga bevisningens bristfällighet svarandens erkännande eller bestridande af käromålet är för tvistens utgång afgörande, måste därför, om svaranden uteblifver, uppskjutas i afvaktan på svarandens inställelse. Att häraf för käranden orsakas afsevärda olägenheter, ligger i öppen dag, liksom ock att det för den svarande, som ej har grundad anledning att bestrida käromålet, materielt sedt är till skada, att rättegången genom uppskof fördyras, då ju svaranden sjelf slutligen får vidkännas de af hans uteblifvande förorsakade kostnader.

Angifna bristfälligheter uti lagskipningen bero, såsom justitieombudsmannen påpekat, derpå, att domstolarne i allmänhet ej tillmäta någon betydelse ur bevisningssynpunkt åt svarandens underlåtenhet att inställa sig och genmäla krafvet. Häraf blir nemligen en följd, att rätten ej kan ur ett såsom obestyrkt ansedt käromål utleta sanningen utan nödgas, derest käranden påkallar målets afgörande, ogilla kärandens talan.

Justitieombudsmannen har ifrågasatt, att, i enlighet med hvad i andra rättssystem gäller samt i öfverensstämmelse med den praxis, som före utsökningslagens införande allmänt hos oss användes och jemväl fortfarande hos åtskilliga domstolar i vårt land har sin tillämpning, förenkling i dylika måls afgörande skulle åstadkommas derigenom, att svarandens utevaro utan anmäldt laga förfall erkändes innebära sannolikhet för krafvet's befogenhet och finge läggas till grund för en i sådan riktning gående dom. Synnerligen goda skäl torde ock kunna anföras för att tillägga svarandens utevaro en sådan betydelse. Såsom justitieombudsmannen framhållit, lär det fall vara ganska sällsynt, att en person, som göres till föremål för ett obefogadt kraf, icke iakttagit inställelse för att bestrida detsamma, medan å andra sidan ett vanligt förhållande är, att svaranden undandraget sig inställelse antingen därför att han, utan att hafva någonting mot krafvet att invända, dock icke är benägen att uttryckligen erkänna detsammans rigtighet, eller ock för att draga ut på tiden med fordringsanspråkets fastställelse.

Att s. k. treskodom eller kontumacialförfarande i skuldfordringsmål mot uteblifne svarande skulle väl egna sig att tillgodose den materiella rättens intressen, bestyrkes jemväl af den erfarenhet, som från dess hittills varande tillämpning inom vårt land redan vunnits derom, att svaranden endast i ytterst sällsynta fall begagnar sig af den honom medgifna rätten att vädja eller söka återvinning.

Riksdagen håller alltså före, att utsträckt användning af treskodomsinstitutet i skuldfordringsmål ej bör möta några afsevärda betänkligheter. Dock bör naturligtvis institutet omgärdas med nödiga garantier till tryggande af svarandens rätt.

I sådant afseende lär först och främst den fordran böra uppställas, att svaranden fått fullständig kännedom om det mot honom framställda anspråkets innebörd. Grundas krafvet på räkning, torde därför denna böra specificerad åtfölja stämningen samt delgifvas svaranden, och såsom allmän regel synes böra gälla, att grunden för anspråket och dettas innehåll skola vara i stämningen noggrant angifna. Användandet af treskodom torde ej heller böra ega rum i alla slags krafsmål, utan i allmänhet inskränkas, utom till de mål, deri skriftligt fordringsbevis åberopas, till sådana, som grunda sig på handels- eller auktionsräkningar eller på kraf för verkställt arbete eller dylikt. Ej heller bör domstolen vara ovilkorligen bunden att godkänna krafvet, derest svaranden, efter att hafva fått del af detsamma, icke iakttagit inställelse, utan torde det böra öfver-

lemnas åt domstolens bepröfvande, huruvida några omständigheter i saken möjligen äro af beskaffenhet att motverka den uppfattning af krafkets befogethet, som i allmänhet kan grundas på den omständigheten, att svaranden förfallolöst uteblifvit.

Justitieombudsmannen har framkastat tanken, att de regler, som kunna vara behöfliga för att bereda tredskodomsinstitutet allmännare användning i skuldfordringsmål skulle blifva allmängiltiga och få tillämpning i tvistemål i allmänhet. Häre anser sig Riksdagen icke kunna instämma. Dels har, så vidt Riksdagen känner, något behof i sådan rigtning ej gjort sig gällande, dels äro öfriga tvistemål i allmänhet af mera svårlöst beskaffenhet än skuldfordringsmålen och svarandens inställelse vid de förra målens handläggning af vida större betydelse än i skuldfordringsmålen.

Med stöd af hvad sålunda anförts får Riksdagen anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ändring af 12 kap. 3 § rättegångsbalken i syfte att det s. k. kontumacialförfarandet må mera allmänt, än nu eger rum, vinna tillämpning i sådana skuldfordringsmål, i hvilka skriftligt fordringsbevis ej åberopas.

Stockholm den 27 februari 1900.

Med undersåtlig vörndnad.